

Bilaga 1

Kommittédirektiv 1998:19

Socialdepartementet

Översyn av vissa bestämmelser i alkohollagen samt av bestämmelserna om försäljning av teknisk sprit m.m.

Beslut vid regeringssammanträde den 12 mars 1998.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare tillkallas med uppdrag att se över vissa bestämmelser i alkohollagen (1994:1738) samt i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. och att utarbeta förslag till ny lagstiftning för handeln med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

I uppdraget ingår att kartlägga hur lagstiftningen på de områden som omfattas av utredningsuppdraget tillämpas och huruvida erfarenheterna från tillämpningen visar att ändringar, förtydliganden eller tillägg behövs på särskilda punkter.

Bakgrund

Alkohollagen

I samband med Sveriges anslutning till EU den 1 januari 1995 trädde en omfattande lagreform på alkoholområdet i kraft. Reformen innebar bl.a. att monopolerna för tillverkning, export, import och partihandel av alkoholdrycker försvann och ersattes av ett alkoholpolitiskt motiverat tillståndssystem. En ny myndighet,

Alkoholinspektionen, inrättades. Den nya alkohollagen (1994:1738), som ersatte lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker, innebar även i övrigt vissa genomgripande förändringar av reglerna för alkoholhantering, bl.a. vad avsåg reglerna för serveringstillstånd. Även om reformen innehöll omfattande materiella och organisatoriska förändringar avsågs inte att frångå de riktlinjer som riksdagen under bred enighet hade antagit genom 1977 års alkoholpolitiska beslut, bl.a. att lagstiftningen på alkoholområdet i ett social- och hälsopolitiskt perspektiv skall syfta till att begränsa det privata vinstintresset och alkoholens tillgänglighet samt att skydda ungdomen.

Alkohollagen har nu varit i kraft i 3 år. Mot bakgrund av sina erfarenheter som central tillsynsmyndighet vid tillämpningen av lagen har Alkoholinspektionen kommit in med en skrivelse med förslag till olika författningsändringar. Dessa förslag behandlar frågor kring inköpstillstånd, partihandelsrätt för kronofogdemyndigheter, krav på att endast anställd personal får anlitas i serveringsrörelse, Alkoholinspektionens föreskriftsrätt, olika tillsyns- och registerfrågor m.m.

Alkoholinspektionen har i regleringsbrev för 1997 och 1998 fått i uppdrag att utvärdera kommunaliseringen av tillstånds- och tillsynsfrågor avseende servering (jfr. Socialutskottets betänkande 1994/95 SoU 9). Uppdraget skall återrapporteras till regeringen senast i september 1998.

Med stöd av ett regeringsuppdrag har Rikspolisstyrelsen, Läkemedelsverket, Folkhälsoinstitutet, Alkoholinspektionen, Svenska Kommunförbundet och länsstyrelserna tillsammans kartlagt omfattningen av och karaktären på den olovliga sprithanteringen i landet och också lämnat förslag till lämpliga åtgärder för att minska denna hantering. I promemorian Svartsprit och ungdomar (Ds 1997:8) redovisas uppdraget. Där föreslås bl.a. att en kriminalisering av köp och innehav av hembränt och smuggelsprit bör utredas ytterligare, att kriterierna för grovt brott enligt alkohollagen samt ändring av straffskalorna bör övervägas, att en ändring av minimipåföljden för grovt varusmuggningsbrott samt införandet av brottet grov olovlig befattning med smuggelgods bör övervägas, att möjligheten att lagföra för medverkansbrott vid exempelvis försäljning av aktivt kol och turbojäst bör utredas m.m.

Svenska Kommunförbundet, Stockholms kommun och Jönköpings kommun har kommit in med skrivelser till Socialdepartementet som bl.a. behandlar behovet av förbättrad

tillsyn av folkölsförsäljningen i livsmedelshandeln. Framför allt Stockholms kommun begär att det i alkohollagen införs en möjlighet att ta ut avgifter för tillsynen av försäljningen av folköl inom handeln. Ett införande av tillsynsavgifter för detaljhandels folkölsförsäljning ser Stockholm kommun som en nödvändighet för att åtminstone de större kommunerna skall kunna bedriva effektiv och systematisk kontroll av försäljningen i detaljhandeln.

Flera kommuner har också krävt förtydliganden av begreppet alkoholpolitiska olägenheter i samband med tillståndsansökningar enligt alkohollagen samt krav på förtydliganden när det gäller möjligheterna att återkalla tillstånd. Andra frågor som tagits upp är de kommunala alkoholpolitiska programmens rättsliga status samt krav på kunskap om alkohollagen för dem som driver partihandels- eller serveringsrörelse.

Sveriges Hotell- och restaurangföretagare (SHR) kritiserar i en skrivelse till Socialdepartementet den möjlighet som finns i alkohollagen att ge tillfälliga serveringstillstånd både för servering till allmänheten och i s.k. slutna sällskap. SHR menar att myndighetskontrollen och tillsynen över serveringen vid de tillfälliga tillstånden i praktiken är obefintlig och den ekonomiska redovisningen ytterligt oklar. SHR begär att möjligheten att ge tillfälliga tillstånd till alkoholservering till allmänheten och slutna sällskap tas bort ur alkohollagstiftningen. I den mån det finns behov av tillstånd till tillfällig servering skall detta bara kunna ges till någon som redan har stadigvarande tillstånd till servering till allmänheten.

Föreningen Svenska Kryddtillverkare har i en skrivelse till Socialdepartementet begärt att alkohollagen skall ändras så att även den som enbart har inköpstillstånd får importera spritdrycker för användning i sin verksamhet.

LO-distriktet i Värmland har i en skrivelse till Socialdepartementet bl.a. begärt att alkohollagen skall ändras på så sätt att man måste vara myndig för att sälja eller servera produkter som man måste vara myndig för att få köpa.

Systembolaget AB har i en skrivelse till Socialdepartementet inkommit med förslag till vissa ändringar i alkohollagen som berör detaljhandelsbolagets verksamhet.

EG-domstolens dom i "Franzénmålet"

I målet C-189/95, åklagaren mot Harry Franzén, där Landskrona tingsrätt begärt förhandsavgörande, prövade EG-domstolen bestämmelserna om detaljhandelsmonopolet och dess funktions-

sätt mot artikel 37 i Romfördraget. Artikel 37 reglerar anpassningen av statliga handelsmonopol. Domstolen konstaterade att artikel 37 inte kräver att statliga handelsmonopol skall avskaffas men väl att de till utformning och funktionssätt skall anpassas på ett sådant sätt att ingen av medlemsstaternas medborgare diskrimineras i fråga om anskaffnings- och saluföringsvillkor. Syftet med artikeln är enligt domstolen att förena de krav som följer av inrättandet av den gemensamma marknaden och dess funktionssätt med medlemsstaternas möjlighet att, i syfte att uppnå vissa mål av allmänintresse såsom skyddet av folkhälsan, upprätthålla vissa handelsmonopol.

Sammanfattningsvis fann domstolen med hänsyn till uppgifterna i målet att detaljhandelsmonopolets kriterier och urvalsmetoder föreföll varken diskriminerande eller av sådant slag att de missgynnade importerade produkter. Sålunda slog domstolen fast att artikel 37 inte utgjorde hinder för sådana nationella bestämmelser om ett statligt detaljhandelsmonopol för alkoholdrycker och dess funktionssätt som avsågs i begäran om förhandsavgörande.

EG-domstolen tolkade emellertid de frågor som Landskrona tingsrätt ställt på det sätt att de också avsåg de nationella bestämmelser som, även om de inte direkt reglerade monopolets funktionssätt, ändå påverkade detta. De bestämmelserna skulle enligt domstolen bedömas mot artikel 30, som innehåller ett förbud mot kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan.

Vad domstolen därvid prövade var tillståndssystemet för partihandlare och tillverkare. Detta system utgjorde enligt domstolen ett hinder för import av alkoholdrycker från övriga medlemsstater genom att dessa drycker fördyrades genom bl.a. kostnader för mellanhänder och kostnader i samband med betalning av de skatter och avgifter som fordrades för att tillstånd skulle beviljas eller som hade samband med skyldigheten att förfoga över lagringsutrymmen på svenskt territorium. En sådan lagstiftning som den svenska stod således i strid med artikel 30.

Den svenska lagstiftningen kunde inte rättfärdigas under åberopande av artikel 36, dvs lagstiftningen kunde inte fullt ut motiveras av hänsyn till skyddet för liv och hälsa. Domstolen menade att den svenska staten i detta fall inte hade visat vare sig att det tillståndssystem som föreskrevs i alkohollagen, särskilt vad avsåg villkoren för lagringskapacitet samt de höga skatter och avgifter som skulle betalas av tillståndshavarna, stod i proportion till syftet att skydda folkhälsan eller att syftet inte skulle kunna uppnås

genom åtgärder som begränsade handeln inom gemenskapen i mindre utsträckning.

Således fann domstolen att artiklarna 30 och 36 utgjorde hinder för nationella bestämmelser varigenom rätten att importera alkoholdrycker var förbehållen aktörer med tillverknings- eller partihandelstillstånd *på sådana villkor* som föreskrevs i den svenska lagstiftningen.

Som en anpassning till domen i EG-domstolen i det s.k. Franzén-målet har regeringen den 24 oktober 1997 beslutat att sänka avgifterna för tillståndsprövning för tillverknings- och partihandelstillstånd från 25 000 kronor till 2 000 kronor. Samtidigt sänktes tillsynsavgifterna med 30 procent. Alkoholinspektionens föreskrifter om ansökan om partihandelstillstånd liksom föreskrifterna kring lagerhållning och distribution har också förenklats som resultat av EG-domstolens dom.

EU-kommissionen, som tidigare har uppmärksammat vissa delar i det svenska systemet för partihandel med alkoholdrycker, har underrättats om de svenska åtgärderna med anledning av domen. En annan fråga som är nära förknippad med domstolens dom är den nuvarande utformningen av reglerna kring rätten att direktimportera alkoholdrycker. Finland som också berörts av utgången i Franzén-målet har här ett något annorlunda system än Sverige.

Lagen om försäljning av teknisk sprit m.m.

Alkohol används, vid sidan om tillverkning av alkoholdrycker, för en rad mycket skiftande ändamål inom industri, hälsovård, undervisnings- och forskningsverksamhet etc. Regler om användning av alkohol i dessa sammanhang finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. (LFT). Bestämmelserna om alkoholhanteringen i övrigt finns numera i huvudsak i alkohollagen. I alkohollagen regleras sålunda dels tillverkning av sprit och alkoholdrycker, dels handel med alkoholdrycker.

Enligt 1 § tredje stycket LFT har en beteckning i lagen samma betydelse som i alkohollagen. Med sprit förstås enligt 1 kap. 2 § alkohollagen en vätska som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i en sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin, starköl och öl anses dock inte som sprit. Inte heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Enligt LFT förstås med *teknisk sprit* sådan sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenummer 22.07 eller 22.08 B.1 eller B.2 tulltaxelagen (1987:1068). Tulltaxenummer 22.07 omfattar odenaturerad etylalkohol, dvs. etylalkohol som inte gjorts odrickbar, med en alkoholhalt av minst 80 volymprocent samt etylalkohol och annan sprit, denaturerade, oavsett alkoholhalt. Tulltaxenummer 22.08 B.1 eller B.2 avser i huvudsak odenaturerad etylalkohol med en alkoholhalt mindre än 80 volymprocent.

Som exempel på teknisk sprit kan nämnas absolut alkohol (sprit med en sammanlagd etanol- och metanolhalt överstigande 99,5 volymprocent), cellulosaråsprit (sprit framställd ur en biprodukt från cellulosaindustrin och med en sammanlagd etanol- och metanolhalt på 95 - 96 volymprocent) samt finsprit (sprit med en alkoholhalt på 95 - 96 volymprocent). Även andra former av teknisk sprit förekommer beroende på tillverkningsteknik och råvaror.

Med *alkoholhaltigt preparat* förstås enligt LFT en vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenummer 22.03-22.07 eller 22.08 B.1 eller B.2 och inte heller är sådant läkemedel som omfattas av läkemedelslagen (1992:859).

Som exempel på alkoholhaltiga preparat kan nämnas alkoholhaltig lag med frukter, vissa färger, förtunningar och rengöringsmedel, kosmetiska preparat, hygieniska medel såsom hårvatten och parfym, samt kylvätska för värmepumpar. Hit hör också sammansatta alkoholhaltiga beredningar (s.k. koncentrerade extrakt) för framställning av drycker. Vidare kan nämnas växtextrakt, vitaminpreparat och homeopatiska preparat i den mån de är alkoholhaltiga och inte är att anse som läkemedel. Som alkoholhaltiga preparat behandlas också brännvätskor och bilvårdsmedel, såsom karburatorsprit och spolärsvätska.

Import, försäljning och inköp inom landet av *teknisk sprit* kräver normalt tillstånd, medan tillståndskravet för *alkoholhaltiga preparat* är begränsat till importen. Alkoholhaltiga preparat får dock inte säljas inom landet utan att först ha blivit godkända. Beträffande såväl teknisk sprit som alkoholhaltiga preparat, vilka inte är avsedda för förtäring, gäller att de i princip måste vara denaturerade, dvs. produkten skall ha tillsatts något ämne för att göra den otjänlig för förtäring.

Tillståndsgivningen och annan prövning enligt LFT sköts sedan den 1 juli 1990 av Läkemedelsverket som också har tillsyns-

ansvaret. Dessförinnan ombesörjde Socialstyrelsen tillståndsgivning och tillsyn enligt lagen. Ansvarig myndighet för tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohollagen är Alkoholinspektionen.

Under år 1990 pågick i Regeringskansliet ett arbete med förslag till ny lagstiftning om handel med tekniska alkoholprodukter vilket i allt väsentligt grundade sig på Alkoholhandelsutredningens förslag (SOU 1986:35 Handel med teknisk sprit m.m.). Överväganden i samband med Sveriges förhandlingar om ett medlemskap i Europeiska unionen medförde emellertid att proposition lades fram endast i den del som avsåg möjligheten att ta ut kontrollavgifter för att täcka statens kostnader för tillsyn enligt lagen - se 8 a § LFT (SFS 1991:408, prop. 1990/91:139, bet. 1990/91 SoU17, rskr. 1990/91:268).

Sedan dess har det gjorts ändringar i LFT av i huvudsak redaktionell karaktär dels i samband med att reglerna i förordningen (1963:654) om försäljning från apotek av alkoholhaltiga läkemedel och teknisk sprit m.m. fördes in i lagen från och med den 1 oktober 1994 (SFS 1994:956, prop. 1993/94:149, bet. 1993/94:SoU26, rskr. 1993/94:410), dels i samband med ikraftträdandet av alkohollagen den 1 januari 1995 (SFS 1994:1741, prop. 1994/95:89, bet. 1994/95:SoU9, rskr. 1994/95:106). Under detta lagstiftningsarbete, som bl.a. syftade till att anpassa den svenska alkohollagstiftningens regler för import, export, tillverkning och partihandel med alkoholdrycker till EES-avtalet och senare Sveriges anslutning till EU, uttalade regeringen att även om en omarbetning av LFT inte krävdes på grund av EES-avtalet så vore det angeläget med en översyn av LFT inom en snar framtid. Denna översyn motiverades inte minst av behovet av en språklig översyn av lagen. Tid för en sådan översyn fanns dock inte i samband med arbetet med EG-anpassningen av alkohollagstiftningen.

Senast har ändringar gjorts i LFT så till vida att reglerna om försäljning från apotek av alkoholhaltiga läkemedel har tagits bort ur lagen i samband med den reform på läkemedelsområdet som trädde i kraft den 1 januari 1997 (SFS 1996:1158, prop. 1996/97:27, bet. 1996/97:SoU5, rskr. 1996/97:58).

Det regionala samverkansorganet mot den ekonomiska brottsligheten (SAMEB) i Stockholms län under ledning av landshövdingen har skrivit till Social- och Justitiedepartementen och påtalat en rad problem i lagstiftningen och den praktiska hanteringen när det gäller lagen om försäljning av teknisk sprit m.m. SAMEB begär med anledning av bl.a. ett i media uppmärksammat fall av olaglig försäljning av teknisk sprit att en genomgripande översyn av den svenska alkohollagstiftningen

genomförs för att hanteringen av teknisk sprit inte skall kunna utnyttjas vid ekonomisk brottslighet.

Flera riksdagsmän har motionerat om åtgärder för att stoppa försäljningen av s.k. alkopulver som främst vänder sig till ungdomar. Alkoholreklamutredningen, som i sitt betänkande Alkoholreklam (SOU 1998:8) bl.a. behandlade frågan om försäljning och marknadsföring av alkoholisk, konstaterar där att försäljning och marknadsföring av alkopulver faller utanför deras uppdrag. Utredningen menar att denna fråga bör tas upp av den utredning som skall se över lagstiftningen om teknisk sprit m.m.

Uppdraget

Alkohollagen

Alkohollagen tillkom under stark tidspress och lagen var i stora delar en anpassning till de krav som följde av Sveriges anslutning till EU. Det finns nu skäl att göra en genomgång av hur alkohollagens bestämmelser fungerat sedan de trädde i kraft den 1 januari 1995.

Mot denna bakgrund tillkallas en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i alkohollagen. I uppdraget ingår att kartlägga hur lagstiftningen tillämpas och tillsynen fungerar samt huruvida erfarenheterna från tillämpningen visar att ändringar, förtydliganden eller tillägg behövs på särskilda punkter. Utredaren skall särskilt se över alkohollagen med utgångspunkt från den kritik och de synpunkter som framförts från EG-domstolen, Alkoholinspektionen, Svenska Kommunförbundet, olika kommuner, SHR, Systembolaget AB och andra och som gäller frågor bl.a. kring de lagliga förutsättningarna för tillstånd, begreppet alkoholpolitiska olägenheter, de kommunala alkoholpolitiska programmens rättsliga status, en eventuell partihandelsrätt för kronofogdemyndigheter, kravet på att endast anställd personal får anlitas i serveringsrörelse, eventuell åldersgräns för försäljnings- och serveringspersonal, alkoholinspektionens föreskriftsrätt, frågor som berör detaljhandelsbolagets verksamhet, olika tillsyns-, statistik- och registerfrågor, eventuella tillsynsavgifter för folkölstillsynen, kunskapskrav m.m. samt frågan om importrätt av alkoholdrycker. Utredaren skall också göra en översyn av lagens ansvars- och straffbestämmelser, bl.a. med utgångspunkt från de överväganden som förts fram i

promemorior Svartsprit och ungdomar (Ds 1997:8), och förutsättningar för återkallelse av tillstånd.

Utredaren bör i arbetet inhämta erfarenheter från Finland och Norge om hur man där hanterar motsvarande frågor.

Ny lagstiftning för handel med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat

Mot bakgrund av risken för missbruk och andra olägenheter finns det starka skäl för en fortsatt reglering av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat inom den alkoholpolitiska lagstiftningens ram. Det huvudsakliga syftet bakom alkohollagen och LFT är detsamma, nämligen att söka förebygga alkoholpolitiska olägenheter i form av missbruk. Detta kan i viss mån anses tala för en samlad reglering för de produkter som omfattas av de båda regelkomplexen. Riskerna för olägenheter till följd av att tekniska alkoholprodukter används för konsumtion är emellertid i viss mån annorlunda än de risker som följer med de produkter som skall kontrolleras genom alkohollagen. Även i övrigt skiljer sig handeln med tekniska alkoholprodukter på flera punkter från verksamhet som innefattar tillverkning av eller handel med alkoholdrycker. Skillnaderna kommer till uttryck bl.a. genom det i alkohollagen föreskrivna statliga detaljhandelsmonopolet för spritdrycker, vin och starköl (Systembolaget AB) och genom att tillståndshavare enligt LFT i allmänhet bedriver en väsentligt annorlunda verksamhet än tillståndshavare enligt alkohollagen. Det kan inte uteslutas att dessa skillnader även i fortsättningen medför behov av en delvis annan begrepps bild och redaktionell uppbyggnad än den som använts i alkohollagen. Utredaren skall i samband med sin översyn av LFT utreda om handeln med tekniska alkoholprodukter liksom hittills bör regleras i en särskild lag eller om bestämmelserna i stället bör arbetas in i alkohollagen.

Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat definieras delvis med utgångspunkt i tulltaxelagen (1987:1068). Tulltaxelagen upphörde att gälla den 1 januari 1995 då en ny EU-anpassad lagstiftning på tullområdet trädde i kraft. I den nya lagstiftningen indelas olika produkter enligt den s.k. kombinerade nomenklaturen enligt rådets förordning (EEG) nr 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om gemensamma tulltaxan. Även om indelningen som sådan inte skiljer sig nämnvärt i sak från vad som föreskrevs i tulltaxan, visar redan detta förhållande på behovet av en översyn av och en omarbetning av lagstiftningen om tekniska alkoholprodukter. Behovet av en översyn och av en ny lagstiftning

motiveras härutöver redan av att LFT även i redaktionellt hänseende är föråldrad och osystematiserad.

Hänvisningen till tulltaxan kan i vissa fall också medföra att produkter, som med hänsyn till exempelvis en låg missbruksrisk inte borde underkastas särskild kontroll, likväl träffas av tillstånds- och tillsynskraven i LFT.

Från olika håll har det också framförts att det nuvarande systemet i LFT med kontroll av allehanda alkoholpreparat är opraktiskt. Det finns t.ex. färger och lacker, fotokemikalier, rengöringsmedel samt limprodukter som på grund av sin sammansättning inte innebär någon missbruksrisk. Det är naturligtvis inte rationellt att utöva kontroll av preparat som innehåller alkohol men som inte innebär risk för missbruk. Utredaren skall mot denna bakgrund utreda om sådana produkter inte helt borde kunna undantas från lagens nuvarande krav på tillstånd eller godkännande eller om det kan införas möjlighet till undantag från dessa krav. Härigenom skulle resurser också kunna frigöras för tillståndsprövning och tillsyn för de produkter som bedöms utgöra en större risk i missbruks-hänseende.

Utredaren skall också se över de definitioner som används i LFT. Uppenbart är att hänvisningarna i indelningssystemet, i den mån de över huvud taget skall behållas, skall gälla den kombinerade nomenklaturen i stället för den numera upphävda tulltaxelagen. Utredaren skall emellertid också överväga om ytterligare förändringar kan göras i indelningssystemet i syfte att förenkla de materiella bestämmelserna. Det kan här uppmärksammas att flera av bestämmelserna i LFT gäller lika i förhållande till de båda huvudgrupperna av produkter och att vinster inte minst i redaktionellt hänseende torde kunna uppnås genom en mer samlad reglering.

Det bakomliggande syftet med begränsningarna av handeln med teknisk sprit är att förhindra att spriten används för förtäring. Av 5 § 1 mom. LFT framgår att handeln med alkoholhaltiga preparat i princip är fri. Tillstånd krävs endast för införsel. Av 3 § LFT följer emellertid också att alkoholhaltiga preparat som inte är avsedda för förtäring normalt inte får föras in eller säljas i landet utan att först ha denaturerats på det sätt Läkemedelsverket förskrivit eller godkänt. Bestämmelsen innebär i praktiken att försäljning av ett visst preparat inte är möjlig utan föregående prövning och godkännande av Läkemedelsverket. Utredaren skall mer allmänt överväga denna ordning i enlighet med vad som sagts ovan men också överväga om det bör införas en möjlighet att kunna återkalla ett godkännande av ett alkoholhaltigt preparat om det visar sig att

preparatet blir föremål för missbruk. Utredaren skall även överväga om det skulle vara ändamålsenligt att förena ett godkännande med vissa försäljningsbegränsningar, t.ex. att en viss produkt får säljas endast till en begränsad krets av köpare såsom sjukhus eller vissa industrier eller att produkten får säljas endast över disk. I samband härmed skall utredaren också belysa behovet av försäljningsbegränsningar för nya typer av preparat som alkopulver och liknande.

Ett antal företag i Sverige bedriver återvinning av teknisk sprit. Denna rening har tidigare skett med stöd av tillstånd till innehav av destillationsapparat enligt 18 § i den numera upphävda lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.(LTD). Tillstånden lämnades då Socialstyrelsen var tillsynsmyndighet både enligt LTD och LFT. Som framgått är Läkemedelsverket tillsynsmyndighet enligt LFT sedan den 1 juli 1990. Alkoholinspektionen är central förvaltningsmyndighet över efterlevnaden av alkohollagen, som fr.o.m. den 1 januari 1995 ersatt bl.a. LTD. I sammanhanget måste också beaktas att alkohollagen inte innehåller några bestämmelser om särskilda tillstånd för innehav av destillationsapparater. Däremot gäller från och med den 1 november 1996 att tillverkning av destillationsapparater lagligen kan äga rum endast efter beställning från någon som har tillverkningstillstånd för sprit eller spritdrycker. Dessutom godtas överlåtelse av apparat från någon som har tillverkningstillstånd för sådana varor till annan som har motsvarande tillstånd. I övrigt krävs tillstånd för tillverkning av sprit eller spritdrycker för att innehavet inte skall vara att anse som olovligt, såvida inte Alkoholinspektionen har medgivit undantag från tillståndskravet. Sådant medgivande är avsett att kunna tillämpas bl.a. för de företag som bedriver återvinning av teknisk sprit, se prop. 1995/96:205, bet. 1996/97:SoU3, rskr. 1996/97:6. Alkoholinspektionen medgav i beslut den 18 oktober 1996 sådant undantag för vissa fall.

Det har från olika håll gjorts gällande att konstruktionen i alkohollagen och LFT medför att det inte är fråga om tillverkning av sprit om utgångsråvaran redan är sprit. Rening av använd teknisk sprit torde inte förekomma annat än om utgångsråvaran redan är att beteckna som sprit i alkohollagens mening. Sådan rening skulle därmed inte utgöra tillverkning av sprit och inte heller kräva tillverkningstillstånd enligt 2 kap. 1 § alkohollagen. Förhållandet skulle inte heller påverkas av att man vid reningen ofta använder en destillationsapparat. Det föreligger ett uppenbart behov att reglera denna fråga. Utredaren skall mot bakgrund av det

anförda analysera hur bestämmelserna om rening av teknisk sprit skulle kunna ges en ändamålsenlig och tydlig lagteknisk utformning.

Det finns i samband med översynen av de materiella bestämmelserna på området även skäl att utreda huruvida Läkemedelsverket även fortsättningsvis skall vara central tillstånds- och tillsynsmyndighet för handeln med tekniska alkoholprodukter eller om dessa uppgifter bör föras över till Alkoholinspektionen. För ett sådant överförande talar inte minst det förhållandet att tillståndsgivning och tillsyn avseende tillverkning av sprit redan idag ligger på Alkoholinspektionen och att de alkoholpolitiska kontrollfrågorna skulle bli samlade vid en central myndighet och inte uppsplittrade som nu. En sådan ordning förutsätter dock att såväl den kemisk-tekniska kompetens som den mer allmänna erfarenhet på området som har byggts upp hos Läkemedelsverket kan föras över och tas till vara hos Alkoholinspektionen. Samtidigt har regeringen givit Statskontoret i uppdrag att kartlägga vissa centrala och regionala myndigheters och då bl.a. även Läkemedelsverkets ansvar och uppgifter på alkohol- och narkotikaområdet. Statskontoret skall också lämna ett principiellt förslag till en ny myndighetsstruktur på området. Utredaren har i uppdrag att i samråd med Statskontoret närmare diskutera även dessa organisatoriska frågor. Utredaren skall också belysa de ekonomiska konsekvenserna av en eventuell organisatorisk förändring.

Det saknas vidare bestämmelser i LFT om vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att de olika tillstånden skall beviljas. Det har i första hand varit tillståndsmyndighetens uppgift att i överensstämmelse med lagens syfte utforma kriterierna för tillstånd. En sådan ordning är naturligtvis djupt otillfredsställande ur bl.a. rättssäkerhetssynpunkt. Den skapar även onödiga svårigheter för den tillämpande myndigheten. I uppdraget ingår därför också att utforma kriterier för tillståndsprövningen och även för vad som skall gälla i fråga om administrativa ingripanden mot meddelade tillstånd. Även det straffrättsliga ansvaret på området skall utredas.

Utredaren skall också belysa regleringens förhållande till de förpliktelser som följer av Sveriges anslutning till EU och förhållandet till de skatterättsliga författningarna på området, bl.a. lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Behovet av följdändringar i annan lagstiftning skall också uppmärksammas.

Övrigt

Utredaren skall samråda med berörda myndigheter, organisationer, statliga kommittéer och utredare samt arbetsgrupper inom Regeringskansliet som utreder eller på annat sätt arbetar med frågor som anknyter till denna utredning.

Utredaren skall beakta regeringens direktiv till samtliga kommittéer och utredare att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23), att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124) samt att redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49).

Redovisning av uppdraget

Utredaren skall redovisa uppdraget till regeringen senast den 30 juni 1999.

Bilaga 2

Kommittédirektiv 1998:52

Socialdepartementet

Tilläggsdirektiv till Utredningen för översyn av vissa bestämmelser i alkohollagen samt av bestämmelserna om försäljning av teknisk sprit m.m. (S 1998:02)

Beslut vid regeringssammanträde den 25 juni 1998.

Bakgrund

Genom beslut den 12 mars 1998 bemyndigade regeringen chefen för Socialdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att se över vissa bestämmelser i alkohollagen (1994:1738) samt i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. och att utarbeta förslag till ny lagstiftning för handeln med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (dir. 1998:19). Utredningsuppdraget skulle redovisas senast den 30 juni 1999.

I uppdraget ingår att kartlägga dels hur lagstiftningen tillämpas på de områden som omfattas av utredningsuppdraget, dels om erfarenheterna från tillämpningen visar att ändringar, förtydliganden eller tillägg behövs på särskilda punkter.

Sammanfattning av tilläggsuppdraget

Utöver vad som framgår av redan givna direktiv, skall utredaren utvärdera effekterna av de sena serveringstiderna till kl. 05.00. Utvärderingen skall bl.a. omfatta effekterna på alkoholkonsumtionen bland ungdom samt förekomsten av våld.

Utredaren skall vidare utreda frågan om distansförsäljning av alkoholdrycker till Sverige från andra länder skall tillåtas och hur den i så fall skall hanteras. Även frågan om hur gåvoförsändelser av alkoholdrycker från andra länder skall hanteras och eventuellt beskattas ingår i uppdraget. Denna del av uppdraget liksom uppdraget att se över reglerna om och villkoren kring den yrkesmässiga importen av alkoholdrycker skall utredaren redovisa till regeringen snarast möjligt, dock senast den 31 december 1998. I övrigt skall utredningen ha slutfört sitt arbete senast den 31 december 1999.

Uppdraget

I målet C-185/95, åklagaren mot Harry Franzén, prövade EG-domstolen bestämmelserna om detaljhandelsmonopolet och dess funktionssätt mot artikel 37 i EG-fördraget, som reglerar anpassningen av statliga handelsmonopol. Sammanfattningsvis fann domstolen att detaljhandelsmonopolets kriterier och urvalsmetoder varken var diskriminerande eller av sådant slag att de missgynnade importerade produkter. Domstolen slog därför fast att ett statligt detaljhandelsmonopol för alkoholdrycker utformat och anpassat såsom det svenska Systembolaget inte stred mot artikel 37 i EG-fördraget. För svenskt vidkommande var EG-domstolens beslut mycket viktigt ur folkhälsoperspektiv. Lagstiftningen på alkoholområdet skall syfta till att begränsa alkoholens tillgänglighet samt att skydda ungdomen. Det är därför viktigt att hitta ett system, när det gäller gåvoförsändelser och kommersiella försändelser av alkoholdrycker från bl.a. andra EU-länder till Sverige, som tar hänsyn också till dessa alkoholpolitiska aspekter, inte minst ålderskontroll och tillgänglighet. Frågan om distansförsäljning av alkoholdrycker till Sverige från andra länder skall tillåtas och hur den i så fall skall hanteras måste därför utredas vidare. Utredningen skall därför med förtur utreda om och hur distansförsäljningen av alkoholdrycker kan inordnas i det svenska regelsystemet utifrån också alkoholpolitiska aspekter.

Även när det gäller gåvoförsändelser av alkoholdrycker så måste införseln regleras på ett sådant sätt att en eventuell skattefrihet för gåvoförsändelser inte missbrukas. Att sända paket med alkohol-innehåll får inte utnyttjas för postorderförsäljning eller marknadsföring under täckmantel av gåva. Därför måste även denna fråga med förtur utredas ytterligare. Detta inte minst mot bakgrund av att EG-kommissionen, i en formell underrättelse daterad den 5 maj 1998, riktat kritik mot att det svenska regelsystemet inte möjliggör

att alkoholdrycker kan sändas som gåva från ett annat EU-land till en mottagare i Sverige. Den formella underrättelsen från EG-kommissionen innehåller också kritik bl.a. mot att restauranger som har serveringstillstånd även måste ha partihandelstillstånd för att kunna importera alkoholdrycker för den egna verksamheten. Reglerna i alkohollagen om yrkesmässig import av alkoholdrycker omfattas emellertid redan av de ursprungliga direktiven. Den formella underrättelsen gör dock att även denna del av utredningsuppdraget måste behandlas med förtur.

I Socialutskottets betänkande (1994/95:SoU9) Förslag till alkohollag i samband med att riksdagen antog gällande alkohollag tillstyrkte utskottet i allt väsentligt förslagen i propositionen. När det gäller frågan om serveringstillstånd till kl. 05.00 ansåg dock utskottet att effekterna av de sena serveringstillstånden fram till kl. 05.00 bör utvärderas. Utredningen skall därför inom ramen för sitt uppdrag utvärdera effekterna av de sena serveringstillstånden. Utvärderingen bör bl.a. omfatta effekterna på alkoholkonsumtionen bland ungdom samt förekomsten av våld.

Utredningen skall även, för de förslag den väljer att lämna, redovisa de ekonomiska effekterna för berörd offentlig förvaltning.

Redovisning av uppdraget

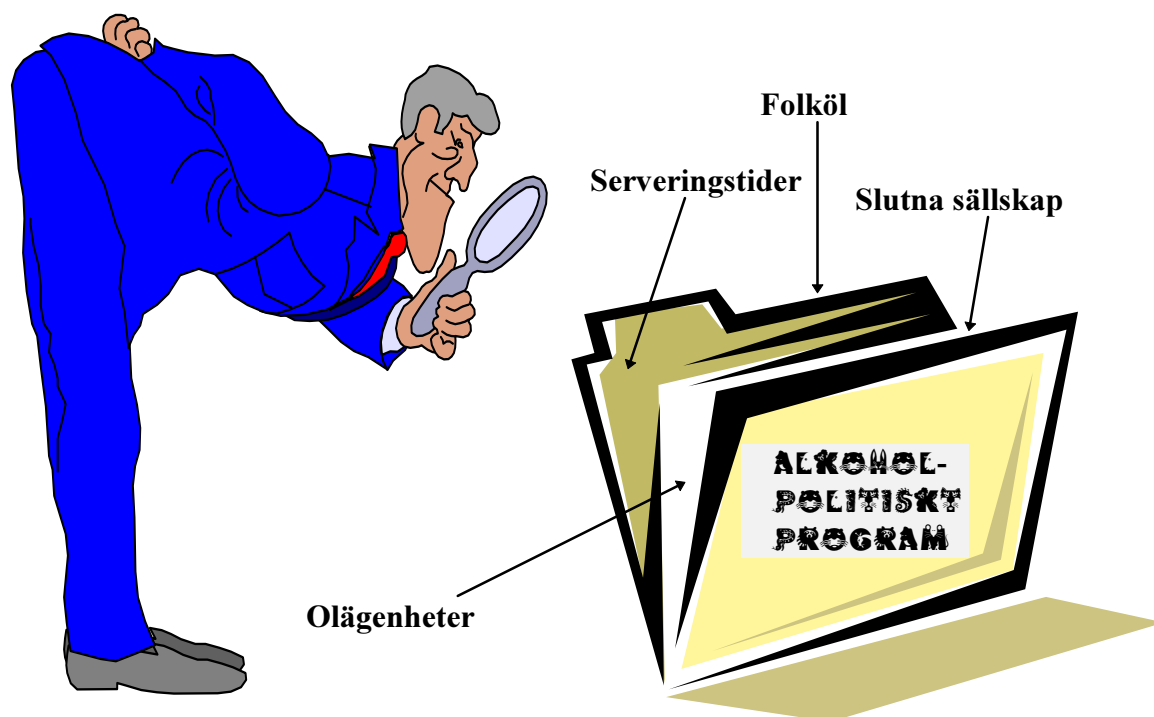
Tiden för utredningen utsträcks. Utredaren skall slutredovisa uppdraget till regeringen senast den 31 december 1999. De delar av uppdraget som handlar om gåvoförsändelser och kommersiella försändelser till enskilda samt frågan om yrkesmässig import av alkoholdrycker skall dock redovisas till regeringen snarast möjligt men senast den 31 december 1998.

Bilaga 3 finns endast i den tryckta upplagan

Den innehåller Alkoholinspektionens blankett AIB 1997:1,
Restaurangrapport - försäljning m.m. på serveringsställe.

Bilaga 4

ENKÄT TILL ETT URVAL AV LANDETS KOMMUNER ANGÅENDE TILLÄMPNINGEN AV VISSA BESTÄMMELSER I ALKOHOLLAGEN

ENKÄTREDOVISNING

DELRAPPORT FRÅN ALKOHOLUTREDNINGEN MAJ 1999

Peter Carlsten

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Förord	3
2	Enkätens uppläggning	4
3	Redovisning	5
3.1	Folköl	5
	3.1.1 <i>Butiker</i>	5
	3.1.2 <i>Tillsyn</i>	7
	3.1.3 <i>Konsumtion m.m.</i>	7
3.2	Serveringstider	8
	3.2.1 <i>Riktlinjer, tider</i>	8
	3.2.2 <i>Ålder, ordning och nykterhet</i>	9
	3.2.3 <i>Matsservering m.m.</i>	10
3.3	Tillfällig alkoholservice	10
	3.3.1 <i>Riktlinjer m.m.</i>	11
	3.3.2 <i>Tillståndsprövning och kontroll</i>	14
3.4	Alkoholpolitiska olägenheter	16
	3.4.1 <i>Riktlinjer</i>	16
	3.4.2 <i>Avslag och överklaganden</i>	17
4	Allmänna kommentarer	18
4.1	Folköl	18
4.2	Serveringstider	18
4.3	Tillfälliga tillstånd	19
4.4	Alkoholpolitiska olägenheter	19
<i>Bilaga</i>	Enkätformulär	21

1 FÖRORD

Regeringen beslutade den 12 mars 1998 att tillkalla en särskild utredare för att se över vissa bestämmelser i alkohollagen (1994:1738) och i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. samt att utarbeta förslag till ny lagstiftning för handeln med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Regeringsrådet Susanne Billum utsågs till särskild utredare. Till utredningen har också förordnats 16 sakkunniga och experter samt två sekreterare. Utredningen har antagit namnet Alkoholutredningen.

Utredningens uppdrag definieras i kommittédirektiven 1998:19 samt i tilläggsdirektiven 1998:52. Därifrån framgår bl.a. att utredningen skall kartlägga hur lagstiftningen tillämpas och huruvida erfarenheterna från tillämpningen visar att ändringar, förtydliganden eller tillägg behövs på särskilda punkter.

I samband med Sveriges anslutning till EU den 1 januari 1995 trädde en omfattande lagreform på alkoholområdet i kraft. Reformen innebar bl.a. att monopolen för tillverkning, export, import och partihandel med alkoholdrycker försvann och ersattes av ett tillståndssystem. En ny myndighet, Alkoholinspektionen, inrättades och beslut om alkoholserving flyttades från länsstyrelserna till kommunerna. Tillståndssystemet för servering och detaljhandel med öl klass II upphörde m.m.

Många av de aktuella frågeställningarna avseende alkohollagens tillämpning kan belysas närmare av kommunerna, som är både tillsyns- och tillståndsmyndighet sedan år 1995 respektive 1996 enligt alkohollagens övergångsbestämmelser. Som ett led i utredningens översyn av vissa bestämmelser i alkohollagen genomfördes därför en enkät till ett urval av Sveriges kommuner under perioden oktober 1998 — januari 1999.

Denna rapport gör inget anspråk på att vara en analys av enkätsvarens betydelse för Alkoholutredningens ställningstaganden i olika avseenden, utan är endast en redovisning av fakta och åsikter. Resultatet av enkäten är ett av flera underlag för utredningens arbete.

2 ENKÄTENS UPPLÄGGNING

Urvalskriterier

En enkät till Sveriges samtliga 288 kommuner bedömdes vara alltför tidsödande i förhållande till syftet med enkäten. Enkäten har därför tillställts ett urval av landets kommuner. Urvalet har gjorts av statistisk expertis inom Svenska Kommunförbundet i form av ett s.k. viktat urval på följande sätt. (Antal invånare i kommunerna utgår från den officiella statistiken 1997-12-31.)

<i>Kategori</i>	<i>Antal kommuner</i>	<i>Urval</i>
Kommungrupp ”storstäder” med över 100 000 invånare	11	11
Kommungrupp ”större städer” med mellan 50 000 och 100 000 invånare	31	15
Kommungrupp ”medelstora städer” med mellan 20 000 och 50 000 invånare	78	16
Kommungrupp ”turistkommuner” — oavsett invånarantal(*)		11
Kommungrupp ”övriga kommuner” med mindre än 20 000 invånare	167	33
<hr/>		
Totalt	288	86

I det viktade urvalet är de större kommunerna starkt representerade för att öka säkerheten i resultatet. Med detta urvalsförfarande uppgår det statistiska s.k. konfidensintervallet till 95 procent. (*Nio av turistkommunerna kommer från gruppen övriga kommuner samt en från vardera större och medelstora städer.)

Frågeställningar

Enkäten var uppdelad i fyra block och berörde nedanstående paragrafer i alkohollagen.

- Detaljhandel med öl klass II (5 kap 6 § samt 7 kap 21 §)
- Serveringstider (6 kap 4 §)
- Tillfällig alkoholserving (7 kap 5 §)
- Alkoholpolitiska olägenheter (7 kap 9 §)

Varje block inleddes med en kommentar (se enkätformuläret i bilagan). Möjlighet att avge ytterligare synpunkter lämnades i anslutning till varje block.

3 REDOVISNING

Av de utvalda 86 kommunerna har 79 stycken svarat på enkäten. Dessutom har 6 kommuner svarat spontant. (Enkätformuläret har varit tillgängligt på Internet.) Eftersom de tillkommande kommunerna i stort sett tillhör samma kommungrupper som de kommuner som ej besvarade enkäten har även dessa tagits med i redovisningen. Enkäten omfattar således totalt 85 kommuner.

Numreringen av enkätsvaren motsvarar frågorna i enkätformuläret (se bilaga).

I många fall har svaren presenterats efter kommungrupstillhörighet, dvs. storstäder, större städer, medelstora städer, turistkommuner och övriga kommuner i enlighet med urvalskriterierna.

3.1 FOLKÖL

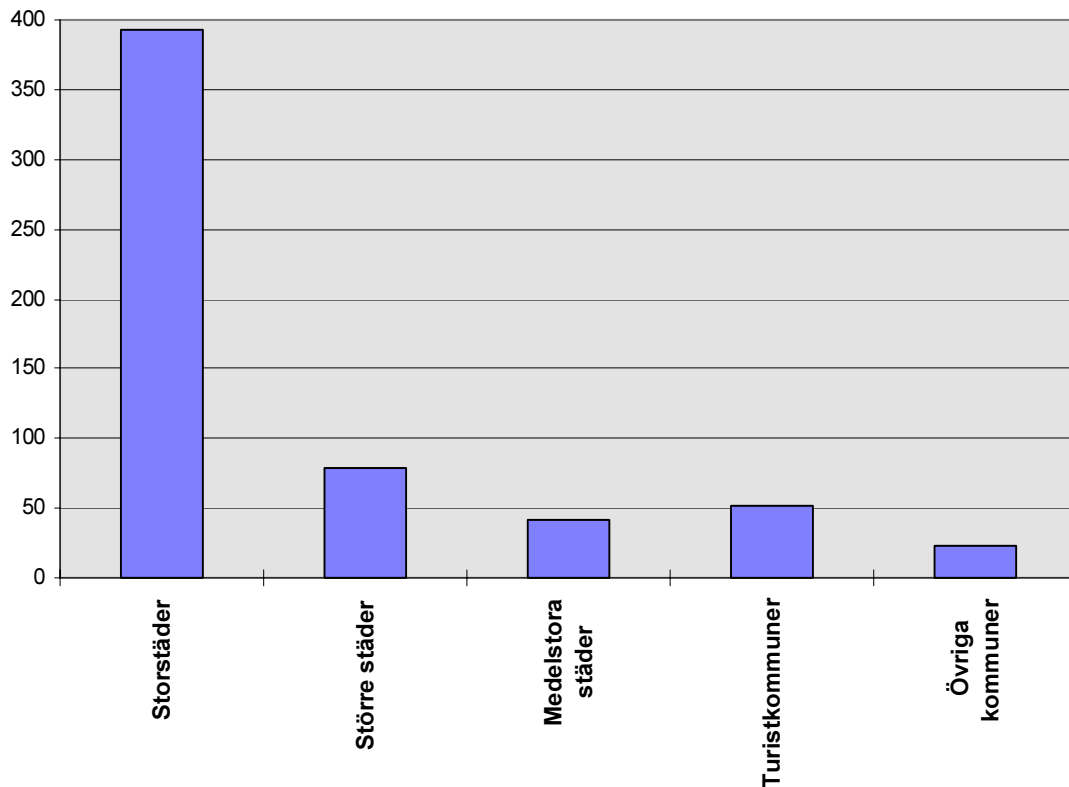
Reglerna för folkölsförsäljningen ändrades i och med alkohollagens ikraftträdande. I stället för ett tillståndsförfarande infördes en rätt att sälja folköl under vissa förutsättningar. Från framför allt kommunalt håll har ofta framförts att ungdomar under 18 år alltför lätt kan köpa folköl, vilket har bidragit till missbruksproblem i utsatta ungdomsgrupper. Enkäten berörde främst områden som antal godkända butiker, olaglig försäljning, tillsyn och konsumtion.

3.1.1 Butiker

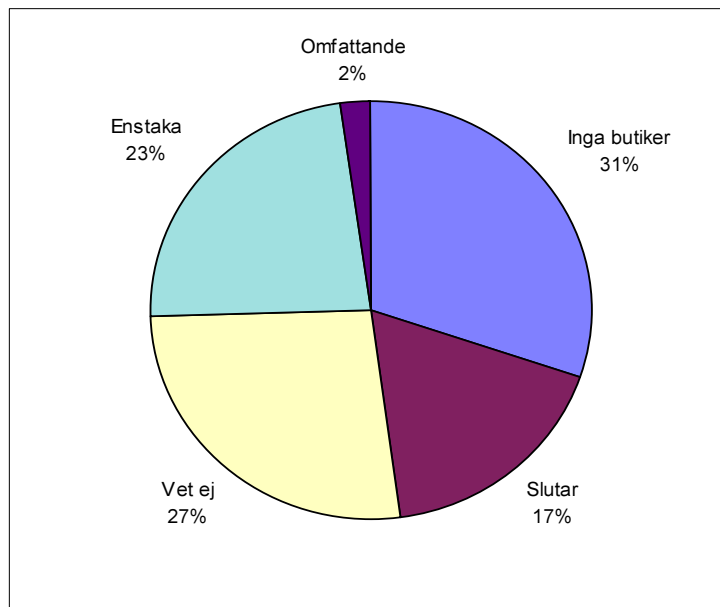
① Kommunerna ombads att ange ungefär hur många butiker, med laglig rätt, som säljer folköl i kommunen, och även ange om man har problem med ”olagliga” butiker. I svaren märks tydligt att ju större kommunen är desto svårare har kommunen att uppskatta folkölsförsäljningen. Gränsen går vid ungefär 50 000 invånare, dvs. mellan större och medelstora städer. Sex kommuner har inte ens angivit ett ungefärligt antal butiker med folkölsförsäljning. Av dessa finns de två storstäderna Göteborg och Norrköping. Osäkerheten hos de större kommunerna gör att det är svårt att ange ett ungefärligt totalt antal butiker i Sverige som säljer folköl. En uppräknings siffrorna till hela riket på basis av uppgifterna i enkäten visar på att det skulle finnas drygt 14 000 butiker med laglig rätt att sälja öl i landet. Detta kan jämföras med uppskattningen 12 000 butiker i Alkoholinspektionens enkät 1998, avseende år 1997. En stor reservation måste dock lämnas för dessa uppgifter. Något säkrare siffror, framför allt för medelstora och mindre kommuner, är det att i stället redovisa genomsnittsantalet butiker inom varje kommungrupp.

Fördelningen ser då ut så här:

Antal butiker med folkölsförsäljning i genomsnitt

② På frågan om det finns problem i kommunen med butiker som säljer folköl utan laglig rätt enligt alkohollagen, svarade kommunerna så här:

Inga butiker = Inga butiker säljer utan rätt enligt alkohollagen.
Slutar = Man slutar med försäljningen efter påpekande.
Enstaka = Det finns problem med enstaka butiker.
Omfattande = En omfattande försäljning av folköl bedrivs utan rätt enligt alkohollagen.

Det är företrädesvis de större kommunerna som uppger att det finns problem med "olaglig" ölförsäljning. Även här finns dock ett stort mörkertal. En fjärdedel av kommunerna har ingen uppgift om eventuell ölförsäljning utan laglig rätt.

3.1.2 Tillsyn

③ 38 av de 85 kommunerna bedriver någon form av tillsyn över folkölsförsäljningen med en ganska jämn fördelning mellan kommungrupperna. Tre av storstäderna finansierar tillsynen med tillfälliga projektmedel. ④ Före alkohollagens ikraftträdande var det endast fyra av kommunerna som bedrev tillsyn över ölförsäljningen.

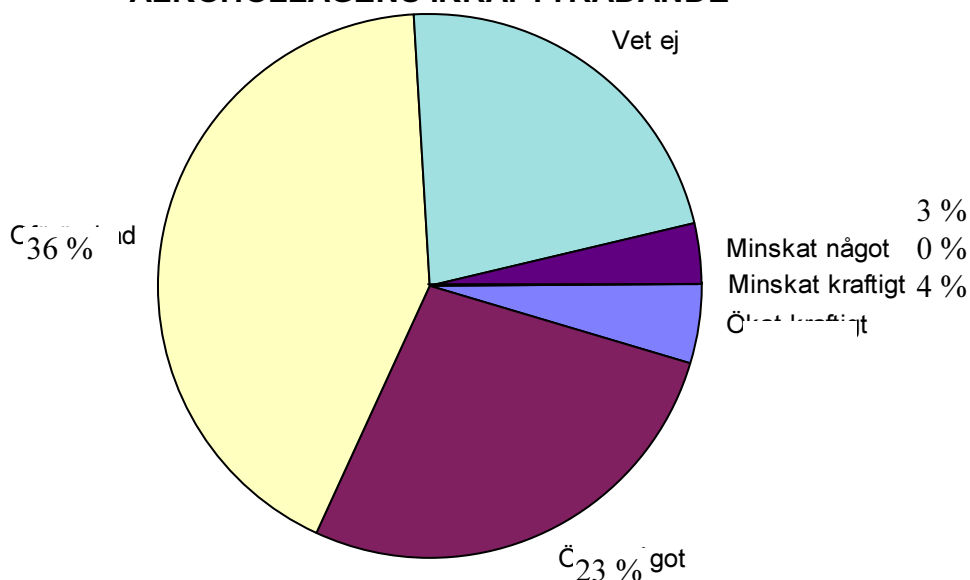
⑤ På frågan om man har upptäckt försäljning av öl till ungdomar under 18 år uppgav 23 kommuner att man kunnat konstatera detta i sammanlagt 64 fall. En majoritet av dessa kommuner var små eller medelstora.

⑥ 14 kommuner hade meddelat varning eller försäljningsförbud vid sammanlagt 40 tillfällen. Det var storstäderna som stod för nästan samtliga sanktionsbeslut. Jönköpings kommun svarade ensam för 17 av besluten.

3.1.3 Konsumtion m.m.

⑦ Kommunerna ombads uppskatta ifall man märker någon skillnad i folkölskonsumtionen bland ungdomar under 18 år. Så här fördelade sig svaren:

FOLKÖLSKONSUMTION BLAND UNGDOMAR EFTER ALKHOLLAGENS IKRAFTTRÄDANDE

Uppskattningen bygger bl.a. på uppgifter från fältarbete och drogvaneundersökningar bland skolelever. Kommuner som angav svaret "Vet ej" var i regel kommuner som inte bedrev någon form av folkölstillsyn.

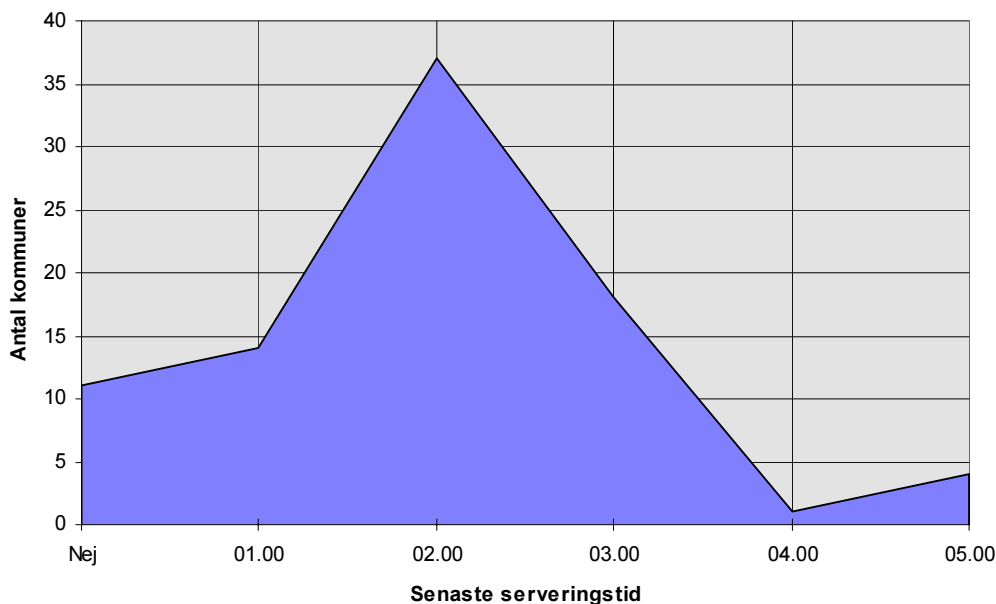
8 *Övriga synpunkter.* Den vanligaste kommentaren på detta frågeblock var att man saknade resurser för folkölstillsynen, och att det är nödvändigt att införa någon form av tillsynsavgifter eller liknande. Förtydligande av matvarusortimentet efterlystes också.

3.2 SERVERINGSTIDER

Hur länge restaurangerna skall få hålla öppet med alkoholservering är jämte matutbudet den mest omdiskuterade serveringsbestämmelsen i alkohollagen. Det är också ett av de få områden där det finns ett visst utrymme för kommunal utskänkningspolitik. Alkohollagen anger att all alkoholservering skall avslutas senast klockan 01.00 om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat. Något generaliserat kan sägas att av tradition sker en liberalare tillämpning av reglerna i landets södra delar, medan ett restriktivare synsätt råder längre norrut. Alkoholutredningen har bl.a. fått i uppdrag att utvärdera effekterna av de sena serveringstiderna. Enkäten tog upp frågor om kommunala riktlinjer angående serveringstiderna, fördelningen av serveringstider i kommunen, förekomst av våld, matförsäljningen m.m.

3.2.1 Riktlinjer, tider

1 Frågan om det fanns några kommunala riktlinjer för serveringstider besvarades enligt följande:

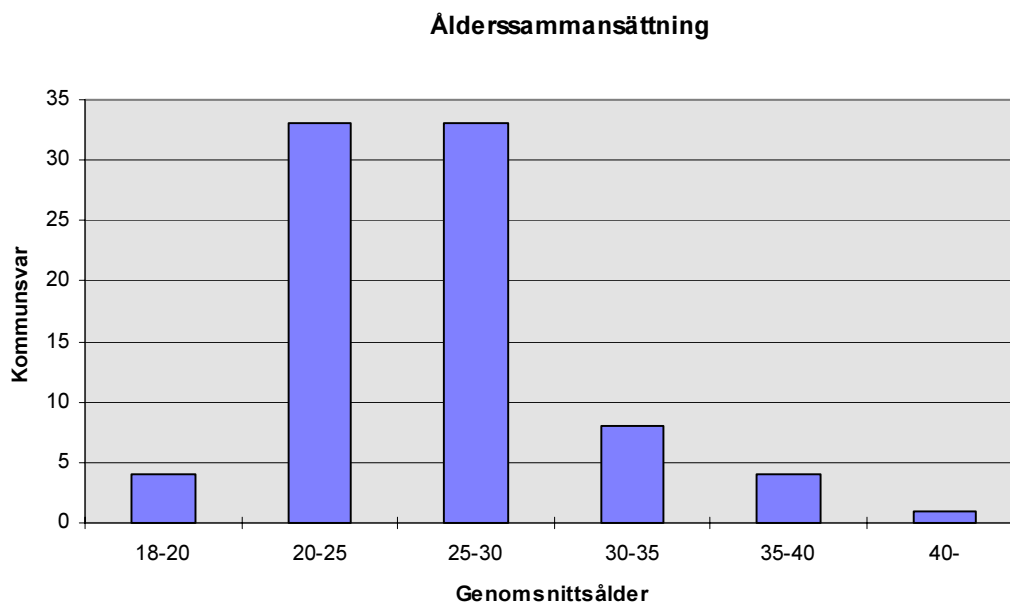

”Nej” visar antalet kommuner som inte har antagit några riktlinjer om serveringstidens längd. Riktlinjer om serveringstider efter klockan 02.00 finns, med ett par undantag, endast i ”storstäder” och ”större städer”.

② *Serveringstid till klockan 01.00* är den i särklass vanligaste sluttiden och detta var också *mediantiden i 70 av kommunerna*. I flera av dessa kommuner fanns det överhuvud inga andra serveringstider. I fyra av kommunerna låg tyngdpunkten för senaste serveringstid tidigare än 01.00 och i elva kommuner — de flesta s.k. turistkommuner — fanns en förskjutning mot klockan 02.00 som senaste tid.

3.2.2 Ålder, ordning och nykterhet

③ Kommunerna ombads att uppskatta gästernas genomsnittsålder på restaurangerna inom kommunen efter klockan 01.00. Ungefär två tredjedelar av de utvalda kommunerna besvarade denna fråga, dvs. de kommuner som har restauranger med sena serveringstider. Svartalternativen var åldersintervaller på fem år i taget. Flera kommuner fördelade genomsnittsåldern på mer än en femårsintervall. Åldersfördelningen fick med hänsyn tagen till detta följande utseende:

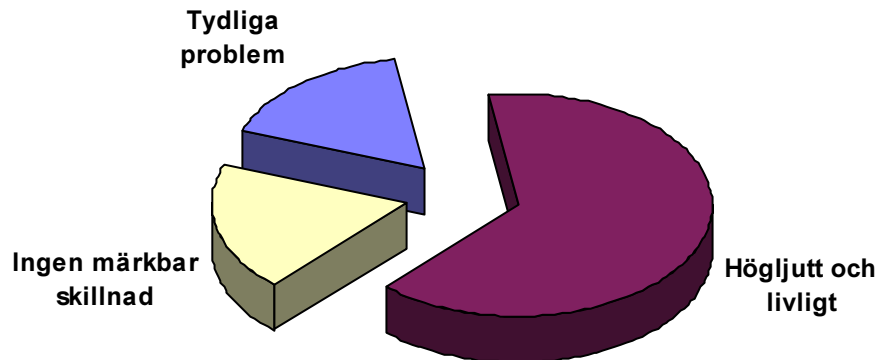

Nästan 80 procent av restauranggästerna efter klockan 01.00 är mellan 20 och 30 år. I storstäder och medelstora städer är restaurangutbudet i regel så varierat att det finns restauranger som lockar publik i olika åldrar. I turistkommunerna låg genomsnittsåldern något lägre; mellan 20 och 25 år.

④ Denna fråga handlade om kommunerna hade några uppgifter om förekomst av våld inne på restaurangerna eller i köer till restaurangerna. *16 av kommunerna*, med en jämn spridning mellan kommungrupperna, *svarade att sådana uppgifter finns*. Dessa består bl.a. av rapporter från polismyndigheten på orten. En tendens är att antalet misshandelsfall ökar sena fredags- och lördagskvällar. Flera uppgifter handlar också om bråk i köer till populära restauranger. I Alkoholutredningens huvudbetänkande kommer dessa uppgifter att presenteras närmare.

- ⑤ Sambandet mellan ordning/nykterhet och sena serveringstider efterfrågades. Denna fråga besvarades av 59 kommuner med nattöppna restauranger.

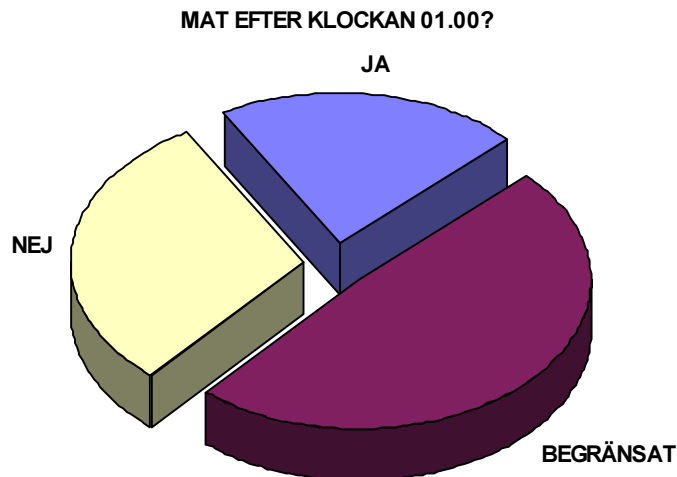
ORDNING OCH NYKTERHET EFTER KLOCKAN 01.00:

Majoriteten (38 stycken) av de svarande kommunerna angav att det var högljutt och livligt på restaurangerna efter klockan 01.00, men under kontrollerade former. Tio kommuner svarade att det var tydliga problem med t.ex. oordning och påtagligt hög berusning. Ungefär lika många svarade att det inte var någon märkbar skillnad mot tidigare på kvällen. Vad gäller svarsalternativen ”Tydliga problem” och ”Högljutt och livligt” fördelar sig dessa jämnt över kommungrupperna, medan svarsalternativet ”Ingen märkbar skillnad” angavs — med ett undantag — endast av mindre kommuner.

3.2.3 Matsservering m.m.

- ⑥ Här frågades om matsservering förekom på restaurangerna inom kommunen efter klockan 01.00/03.00.

Svarsalternativet ”Begränsat” är ett samlingsnamn för alla svar som förekom i stället för ett enkelt ”Ja” eller ”Nej”, t.ex. ”smårätter, sparsamt, sällsynt, ovanligt,

ringa, knappast, på begäran” etc. Dessa får nog passera som godkänt med tanke på lagstiftningens utformning. Att inte mindre än 20 kommuner svarade ett reservationslöst ”Nej” på frågan om det förekom matförsäljning efter klockan 01.00 är däremot mer anmärkningsvärt. (I författningskommentaren till 7 kap. 8 § anges att lagad mat i princip skall finnas att tillgå under hela den tid som servering av spritdrycker, vin och starköl pågår. På sen kvällstid behöver dock inte matutbudet vara lika varierat och komplett som i övrigt.)

⑦ *Övriga synpunkter.* Från flera kommuner anføres att ju senare serveringstiderna är, desto senare går man ut på krogen. Denna tidsförskjutning av restaurangbesöket bidrar till att restaurangerna har problem med matserveringen, eftersom restauranggästerna inte efterfrågar mat i samma utsträckning som tidigare på kvällen. Önskemål om reglerad sluttid i lagen framförs (också) av ordnings- och säkerhetsmässiga skäl.

Frågorna 3, 5 och 6 i detta frågeblock besvarades av ungefär lika många kommuner, dvs. av de kommuner som har restauranger med sent öppethållande. Att det inte är exakt lika många svar på dessa tre frågor beror på att även några kommuner med 01.00 som senaste serveringstid ibland har ansett sig kunna svara på frågorna med hänvisning till att restaurangerna egentligen inte stänger förrän efter 30 minuter — den s.k. stängningstiden i 6 kap. 4 §.

3.3 TILLFÄLLIG ALKOHOLSERVERING

Tillfälliga tillstånd kan avse servering till allmänheten eller till slutna sällskap. Antalet tillfälliga tillstånd för allmänheten har ökat explosionsartat det senaste decenniet med festivaler av olika slag, där tältserveringar med mat och alkoholdrycker ofta förekommer. Möjlighet till tillstånd för slutna sällskap tillkom för att det skall vara möjligt för folk att kunna anordna fester med alkoholserving utan att gå på restaurang. Det har ifrågasatts om dessa tillstånd fortfarande är motiverade från alkoholpolitisk synpunkt, eller om de snarare utgör en illojal konkurrens med den etablerade restaurangnäringen. I Alkoholutredningens uppdrag ingår att se över bestämmelserna för de tillfälliga serveringstillstånden.

3.3.1 Riktlinjer m.m.

Många kommuner har i sina alkoholpolitiska program antagit riktlinjer för bedömningen av ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd. I fråga ① ombads därför kommunerna att ange om man tillämpar sådana riktlinjer, och hur dessa i så fall ser ut.

Inte mindre än 72 av de 85 kommunerna svarade att man *har antagit kommunala riktlinjer*; i de flesta fall inom ramen för det alkoholpolitiska programmet.

De vanligaste kommunala riktlinjerna för tillfälliga serveringstillstånd:

Allmänheten

- Alkoholserveringen skall ingå som en del i ett seriöst evenemang.
- Tillstånd bör ej ges i samband med idrottsevenemang eller arrangemang som riktar sig främst till ungdomar.
- Sökanden skall ha beviljats markupplåtelse.
- Miljökontoret/motsvarande skall ha godkänt livsmedelshanteringen.
- Lagad mat skall tillhandahållas.
- Serveringen skall bedrivas på en avgränsad serveringsyta.
- Tillstånd till servering av spritdrycker medges ej.
- Alkoholserveringen skall avslutas senast klockan 24.00/01.00.
- Tillstånd medges endast till innehavare av serveringstillstånd (på den egna orten).
- Betyggande tillsyn över serveringen måste garanteras.

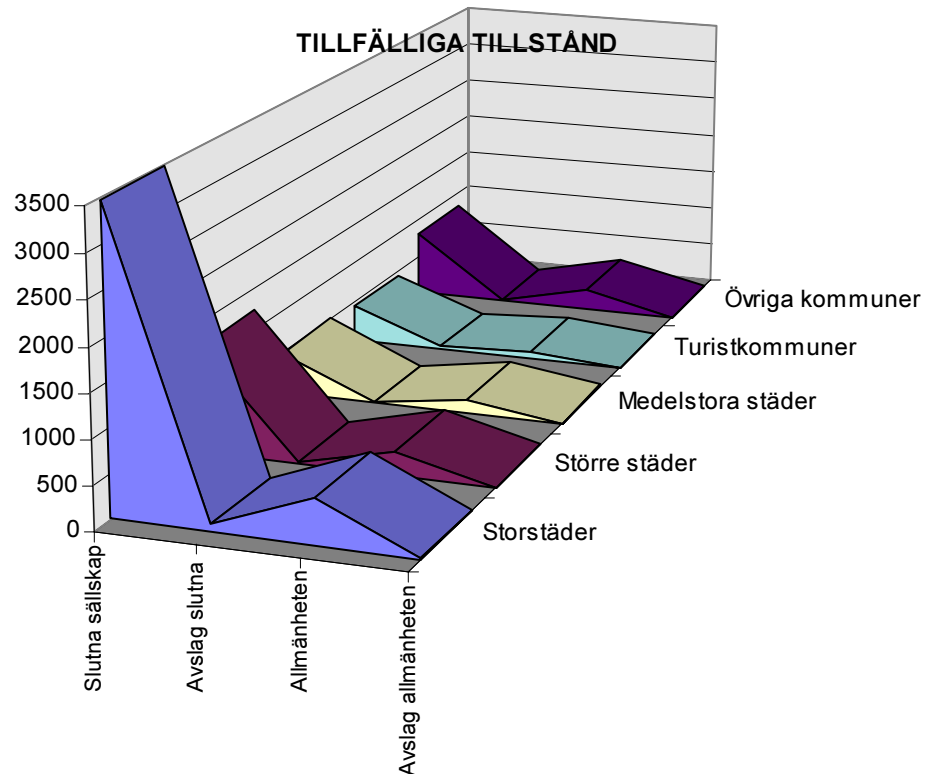
Slutna sällskap

(Det är inte lika vanligt att kommunerna har antagit så detaljerade riktlinjer för tillfälliga tillstånd till slutna sällskap som beträffande tillfällig servering till allmänheten. Följande uppräknig är därför mer att betrakta som exempel på förekommande riktlinjer.)

- Slutet sällskap skall vara en begränsad krets av personer som har ett gemensamt intresse utöver den ifrågavarande tillställningen./Alkoholserveringen skall endast vara ett komplement till den ordinarie verksamheten.
- Förening som söker tillstånd skall ha en tillfredsställande organisation med bl.a. stadgar, styrelse och medlemsförteckning, och visa att den bedriver ideell eller annan verksamhet som kan bedömas som bestående.
- Deltagarna vid en ansökt tillställning skall kunna definieras i förväg.
- Tillstånd kan meddelas till företag för servering vid personalfester o.dyl.
- Lokalen får inte vara öppen för insläpp av nya gäster under pågående tillställning.
- Lagad mat skall tillhandahållas.
- Annonsering till allmänheten i massmedia eller liknande får ej förekomma.
- Ansökan skall inlämnas senast 10 dagar innan tillställningen skall äga rum.
- Maximalt 12 enstaka tillfällen beviljas till en sökande per år.

② Hur många ansökningar om tillfälliga tillstånd behandlades av enkätens 85 kommuner år 1997, och hur många av dessa ansökningar avslogs?

Nedanstående diagram visar det totala antalet ansökningar och avslag inom de båda kategorierna, "Slutna sällskap" och "Allmänheten", fördelade på kommungrupperna. Bilden avser endast att ge en uppfattning om antalet ansökningar och avslag.

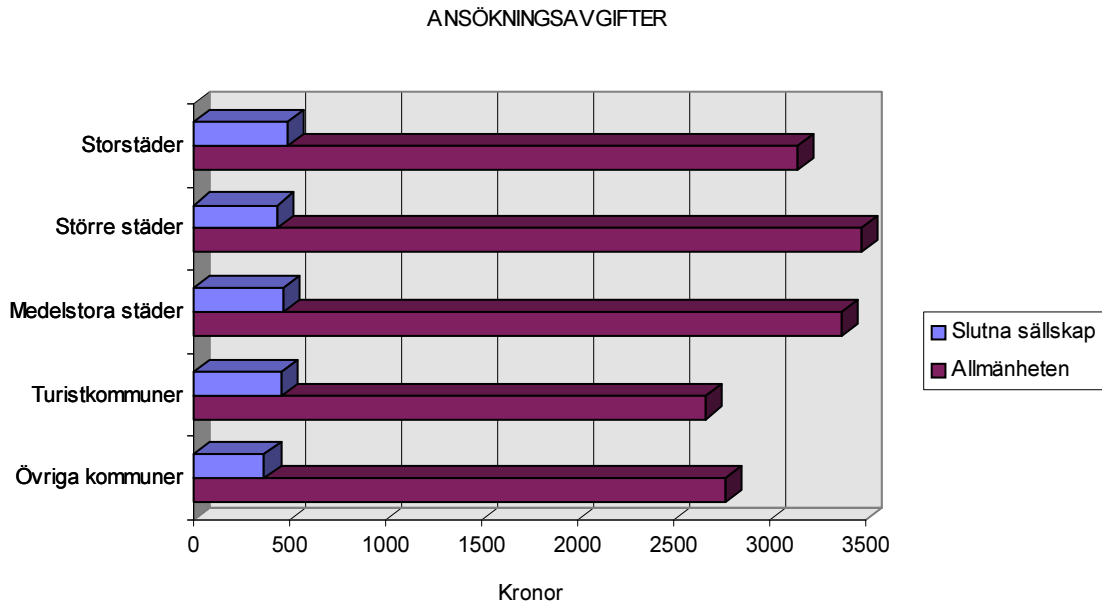
Det sammanlagda antalet ansökningar om tillfälliga tillstånd för slutna sällskap uppgick till 6 424 stycken, varav 135 avslags. Uttryckt i procent var avslagsandelen 2,1 procent. Motsvarande siffror för tillfälliga tillstånd till allmänheten är 1 305 ansökningar, 30 avslag och 2,3 procent. Uppräknat till hela riket blir det ca 12 500 tillfälliga tillstånd för slutna sällskap och 2 500 till allmänheten. (Som jämförelse kan nämnas att antalet tillfälliga tillstånd enligt Alkoholinspektionens enkät 1998, som också avser år 1997, är 11 100 till slutna sällskap och 2 500 till allmänheten. Exakta siffror på antalet tillfälliga tillstånd finns ännu inte. Den första officiella statistiken blir för år 1998 med uppgifter från alla kommuner.)

ANTALET ANSÖKNINGAR OM OCH AVSLAG PÅ TILLFÄLLIGA TILLSTÅND I GENOMSNITT FÖR DE OLIKA KOMMUNGRUPPERNA:

	Slutna sällskap	Avslag slutna	Allmänheten	Avslag allm.
Storstäder	315	7,0	47	1,0
Större städer	82	0,6	18	0,2
Medelstora städer	30	0,1	11	0,5
Turistkommuner	54	4,6	11	0,4
Övriga kommuner	26	0,2	8	0,1

I ovanstående tabell framgår den genomsnittliga ärendebalansen per kommun när det gäller de tillfälliga tillstånden.

③ Kommunerna har rätt att ta ut en avgift för prövning av ansökningar (och för tillsyn) enligt alkohollagen. Avgiften skall täcka kommunens kostnader för handläggningen och beräknas efter den s.k. självkostnadsprincipen. Avgiftsuttaget för ansökningar om tillfälliga tillstånd fördelade sig i genomsnitt per kommungrupp enligt nedan.

Räknat på alla kommuner som besvarade frågan om avgifter (83 stycken) var den genomsnittliga ansökningsavgiften för slutna sällskap 431 kronor och för allmänheten 3 060 kronor. Här bör tilläggas att avgifterna inkluderar i regel även kostnad för tillsyn, vilken återbetalas till sökanden vid avslag på ansökan.

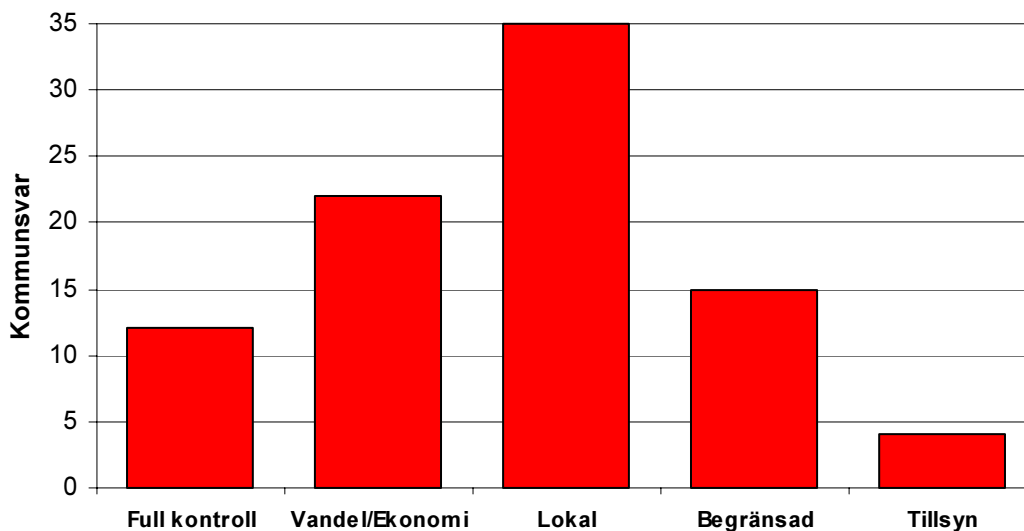
3.3.2 Tillståndsprövning och kontroll

④ För att få en uppfattning om kommunernas handläggning av ansökningar om tillfälliga tillstånd och vilken tillsyn som utövas efterfrågades detaljerade uppgifter om tillämpningen. Vad var det som kontrollerades och hur ofta bedrevs tillsyn?

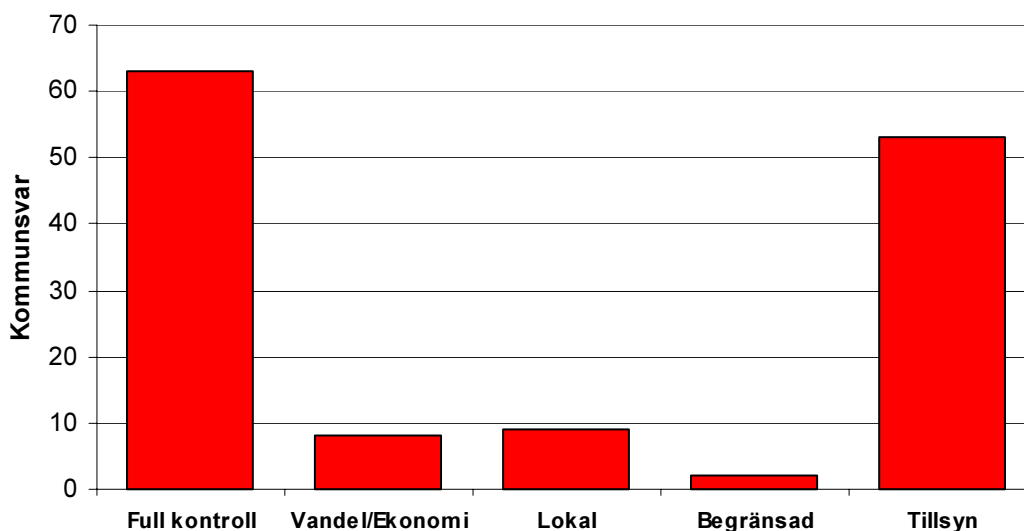
Följande fem variabler beskriver inriktningen i kommunernas kontroll:

- ”Full kontroll”. Kommunen prövar ansökan i alla efterfrågade delar, dvs. de sex (sju) första alternativen i frågeformuläret (se bilaga).
- ”Vandel/ekonomi”. Kommunens prövning tar huvudsakligen sikte på sökanden, dvs. de tre första alternativen i formuläret.
- ”Lokal”. Kommunens prövning tar huvudsakligen sikte på lokalens beskaffenhet, dvs. alternativen 4 — 6 i formuläret.
- ”Begränsad”. Kommunens prövning består endast av en enklare kontroll av ansökningshandlingarna.
- ”Tillsyn”. Kommunens tillsyn av beviljade tillfälliga tillstånd — oavsett vilken typ av prövning av ansökan man har gjort enligt indelningen ovan.

SLUTNA SÄLLSKAP

ALLMÄNHETEN

Man ser tydligt att kommunernas ambitionsnivå är väsentligt högre när det gäller tillfälliga tillstånd till allmänheten än vad som är fallet med de slutna sällskapen. (Detta avspeglar sig också i riktlinjer och avgifter i redovisningen ovan.)

5 *Övriga synpunkter.* Den vanligaste synpunkten angående tillfälliga tillstånd till allmänheten är att dessa bör ges endast till innehavare av serveringstillstånd. Några kommuner vill till och med begränsa det till krögare på orten. Skälen till dessa åsikter är dels för att förhindra att osund konkurrens uppstår och dels för att det underlättar tillsyn och uppföljning. Vad gäller tillfälliga tillstånd till slutna sällskap anser flera att inköpsrätten hos partihandlare bör begränsas eller slopas. Ett par kommuner vill avskaffa denna tillståndskategori helt och hållet, men att detta i så fall bör kombineras med att samköpsbegreppet utvidgas.

3.4 ALKOHOLPOLITISKA OLÄGENHETER

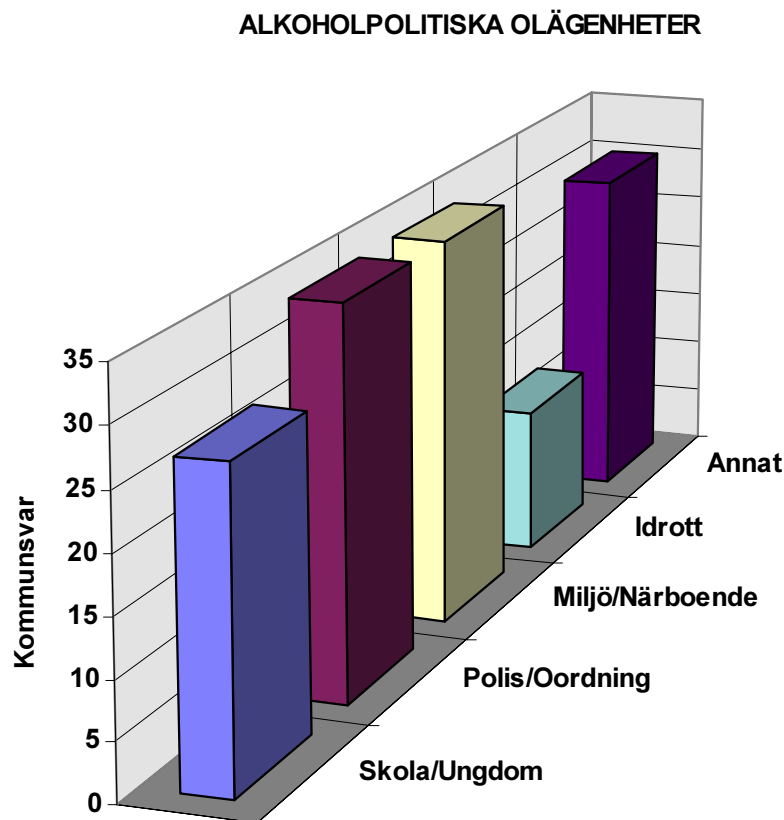
Beslut enligt alkohollagen fördes över från länsstyrelserna till kommunerna i samband med alkohollagens ikraftträdande. I samband därmed upphörde det kommunala vetot och behovsprövningen och ersattes med att tillståndsprövningen i denna del bör inriktas på att förhindra uppkomsten av alkoholpolitiska olägenheter. Dessa kunde också definieras närmare i kommunens alkoholpolitiska program. Därigenom gavs kommunen en viss frihet att utforma sin alkoholpolitik efter de lokala förutsättningarna. Det har dock visat sig att vad kommunen skriver i det alkoholpolitiska programmet inte alltid håller vid en domstolsprövning. Begreppet alkoholpolitisk olägenhet tolkas olika. Detta frågeblock handlade om vilka riktlinjer kommunen har antagit på detta område, hur många gånger avslag har meddelats med hänvisning till risken för att alkoholpolitisk olägenhet uppstår och hur det har gått vid överklaganden.

3.4.1 Riktlinjer

① 73 av de 85 kommunerna har antagit ett alkoholpolitiskt program och 68 av dessa har antagit riktlinjer för serveringstillstånd. Detta betyder att *80 procent av kommunerna har definierat alkoholpolitiska olägenheter.*

② Vad har kommunerna angivit som alkoholpolitiska hinder för att meddela serveringstillstånd? Denna fråga var ”öppen”, och kommunerna kunde antingen skriva sitt svar direkt i formuläret eller bifoga det alkoholpolitiska programmet. De flesta kommuner har angivit fler än ett område som alkoholpolitisk olägenhet. I ett par fall har en geografisk plats i kommunen ansetts som olämplig för alkoholserving. Vanligast är dock exemplen enligt nedan.

- ”Skola/Ungdom”. Närhet till skola, ungdomsgård/liknande eller verksamhet som huvudsakligen är inriktad på alkoholserving till ungdom.
- ”Polis/Oordning”. Om polisen avstyrker ansökan på grund av ordnings- eller säkerhetsskäl, eller om ett geografiskt område är särskilt brottsbelastat.
- ”Miljö/Närboende”. Om miljöförvaltningen/motsvarande avstyrker ansökan på grund av konstaterade eller befarade störningar till närboende, eller om sådana störningar är kända på annat sätt.
- ”Idrott”. Idrottsanläggningar. (Uttrycks i regel i kommunens alkoholpolitiska program med att alkohol och idrott inte hör ihop.)
- ”Annat”. Till exempel sex- eller spelklubbar, drogliberala rörelser, lokaler/områden med känd missbruksproblematik.

Det alkoholpolitiska programmet och de alkoholpolitiska olägenheterna skall i första hand ses som en programförklaring från kommunen. Tanken är huvudsakligen att de kriterier som kommunen avser att tillämpa vid beslut om serveringstillstånd skall göras kända för allmänheten. Detta bidrar till en anpassning av alkoholservingen till kommunens riktlinjer och att en del presumtiva etableringar i strid med programmet aldrig blir inlämnade för prövning.

3.4.2 Avslag och överklaganden

③ Alkoholpolitiska olägenheter definieras med stöd av 7 kap. 9 § alkohollagen. De flesta ansökningar om serveringstillstånd bedöms dock enbart i förhållande till alkohollagens övriga bestämmelser. År 1997 meddelade kommunerna 39 *avslag* på ansökningar om serveringstillstånd med hänvisning till att serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt.

④ Hur många av dessa avslagsbeslut överklagades till länsrätten och hur dömde domstolen? Resultatet blev:

Antal överklagade beslut

19

Antal överklagade beslut som ändrades av länsrätten till klagandens fördel

13

Majoriteten av de överklagade alkoholpolitiska avslagsbesluten ändrades således av länsrätterna. 20 av besluten överklagades dock inte och vann laga kraft.

⑤ Endast 6 beslut om avslag med hänvisning till 7 kap. 9 § alkohollagen har prövats av kammarrätten under åren 1997 och 1998 för de berörda kommunerna.

⑥ *Övriga synpunkter.* Många kommuner kräver ökat lagstöd för de alkoholpolitiska programmen så att alkoholpolitiska avslag håller bättre i domstol. Påpekanden som att alkohollagen är i första hand en skyddslagstiftning, men domstolarna dömer som om serveringstillstånd är en rättighet, liksom att författningskommentaren till 7 kap. 9 § (prop. s 106), t.ex. när det gäller antalet restauranger i ett område, inte håller i domstol framförs som skäl för tydligare lagtext. Andra kommuner skriver att man har lärt sig att om polis och/eller miljöförvaltning gör samma bedömning som tillståndsmyndigheten så finns det betydligt bättre förutsättningar att beslutet står sig vid en överprövning. Dessa kommuner använder i regel instrumentet alkoholpolitiska olägenheter mycket sparsamt. Ett exempel är Stockholm — med över 2 000 ärenden år 1997 — som endast avlog tre ansökningar av alkoholpolitiska skäl. Ett av dessa överklagades, men domstolen fastställde kommunens beslut.

4 ALLMÄNNA KOMMENTARER

4.1 Folköl

En klar tendens är att mindre kommuner har en naturlig social kontroll över såväl ungdomarnas förehavanden som livsmedelshandlarnas beteenden. De upplever i regel inte folkölsförsäljningen som något större problem. Problem med ölförsäljning till ungdomar och olaglig försäljning verkar öka i takt med kommunens storlek.

4.2 Serveringstider

Glesbygds- och landsbygdskommuner samt mindre och medelstora kommuner fäster i regel större vikt vid serveringstidens allmänt alkoholpolitiska betydelse än vad förortskommuner, större städer och storstäder gör. För de senare spelar störningsrisken, ordnings- och säkerhetsaspekter större roll. I den förra gruppen har endast ett fåtal restauranger serveringstider efter klockan 01.00 och nästan aldrig någon alkoholservering efter klockan 02.00. Serveringstid efter klockan 03.00 beviljas endast av Uppsala (04.00) samt Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg (05.00).

4.3 Tillfälliga tillstånd

Det går inte att utläsa någon skillnad i handläggningen av dessa ansökningar mellan de olika kommungruppsstillhörigheterna. Däremot märks en tydlig skillnad i handläggningen mellan ansökningar om tillfälliga tillstånd till allmänheten respektive till slutna sällskap. En ganska samstämmig uppfattning är att tillfälliga tillstånd till allmänheten bör ges endast till innehavare av serveringstillstånd samt att begreppet ”slutet sällskap” i alkohollagens mening bör förtydligas.

Den nästan extremt låga avslagsprocenten för ansökningar om tillfälliga tillstånd, i såväl denna enkät som i andra undersökningar, förklaras inte enbart av att kommunerna skulle ha en ”slapp” handläggning eller vara allmänt alkoholliberala. Ett vanligt förfarande är nämligen att personer som vill anordna tillfälliga alkoholservingar kontakter tillståndsmyndigheten för att höra om vilka regler som gäller. Många ansökningar som troligen skulle leda till avslag blir därefter inte inlämnade. Särskilt vanligt är detta när det gäller tillfälliga tillstånd till allmänheten, där ansökningsavgiften är betydligt högre.

4.4 Alkoholpolitiska olägenheter

En fråga som kan ställas är om en kommun skall ha rätt att få slippa alkoholserving på idrottsanläggningar, badplatser, friluftsområden eller liknande. För många kommuner är detta en mycket viktig fråga. I propositionen till alkohollagen (1994/95:89 s. 105) skriver regeringen: ”Liksom i dag skall det för en kommun vara möjligt att förhindra restaurangetablering med servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden...”. För andra kommuner har det ingen större betydelse var restauranger etablerar sig, bara man uppfyller kraven i alkohollagen. Jämförelser med inställningen till sena serveringstider kan göras. Det är ungefär samma uppdelning mellan kommunerna i denna fråga. (Kommunens policy när det gäller serveringstider ingår ju nästan alltid i det alkoholpolitiska programmet. En del kommuner definierar också alkoholserving på sen nattid som en alkoholpolitisk olägenhet.) De många bakslagen vid överklagningar av alkoholpolitiska beslut kan tyda på att domstolarna inte fäster samma betydelse vid alkoholpolitiska bedömningar som kommunerna gör.

Alkoholutredningen

Peter Carlsten

Telefon 08-405 38 26

E-mail: peter.carlsten@social.ministry.se

1998-09-25

**ENKÄT TILL ETT URVAL AV
LANDETS KOMMUNER ANGÅENDE
TILLÄMPNINGEN AV VISSA
BESTÄMMELSER I ALKOHOLLAGEN**

Denna enkät syftar till att kartlägga hur vissa bestämmelser avseende servering av spritdrycker, vin och starköl samt detaljhandel med öl klass II har tillämpats av tillståndsmyndigheterna. Efter samråd med Svenska Kommunförbundet har enkäten ställts till 86 av landets kommuner.

Enkäten vänder sig i första hand till kommunens alkoholhandläggare/motsvarande.

Enkäten behandlar fyra områden:

- Detaljhandel med öl klass II (5 kap 6 § samt 7 kap 21 § alkohollagen)
- Serveringstider (6 kap 4 § alkohollagen)
- Tillfällig alkoholservering (7 kap 5 § alkohollagen)
- Alkoholpolitiska olägenheter (7 kap 9 § alkohollagen)

Inom samtliga områden efterfrågas viss ärendestatistik och lagtillämpning. Möjlighet finns också att avge eventuella övriga synpunkter. Bifoga gärna egna dokument ifall svarsformuläret inte räcker till.

Ert svar emottas tacksamt senast den 31 januari 1999 och skickas till:

Socialdepartementet
Alkoholutredningen
103 33 STOCKHOLM

OBS! Glöm inte att ange från vilken kommun svaret kommer.

FRÅN KOMMUN:

DETALJHANDEL MED ÖL KLASS II (5 KAP 6 §, 7 KAP 21 §)

Tillståndsplikten för försäljning av öl klass II avskaffades i alkohollagen. I stället infördes en bestämmelse om att ölförsäljning är tillåten under förutsättning att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Bestämmelsen om att folköl inte får säljas till den som är under 18 år behölls. Det har emellertid visat sig att lokaler med begränsade tillstånd och mycket klen matvaruutbud kan uppfattas som godkända livsmedelslokaler med rätt att sälja öl klass II. Därtill förekommer att folkölsförsäljning bedrivs helt utan att rätt till detta föreligger. Försäljningen har också i flertalet fall medfört att ungdomar under 18 år kunnat berusa sig på folköl. Från kommunalt håll har ett förtydligande av matvarubegreppet efterfrågats samt även införande av tillsynsavgifter för detaljhandelns folkölsförsäljning för att därigenom kunna bedriva en effektiv och systematisk kontroll av försäljningen.

- ① (Ungefär) hur många godkända livsmedelslokaler med tillfredsställande utbud av matvaror (dvs. med rätt att sälja öl enligt alkohollagen) bedrev detaljhandel med folköl i kommunen den 1 september 1998?

Svar:

- ② Finns det problem i kommunen med butiker som säljer folköl utan rätt enligt alkohollagen den 1 september 1998 (t.ex. ej godkänd livsmedelslokal och/eller otillräckligt matutbud)?

Nej, inga butiker säljer utan rätt enligt alkohollagen

Nej, man slutar med försäljningen efter påpekande

Vet ej

Det finns problem med enstaka butiker

En omfattande försäljning av folköl bedrivs utan rätt enl. alkohollagen

3 Bedriver kommunen någon regelbunden tillsyn över detaljhandelsförsäljningen av öl klass II?

Nej Ja (Hur går det i så fall till? Tillgängliga resurser, besöksfrekvens, etc.

Svar:
.....
.....
.....)

4 Fanns det någon regelbunden tillsyn över detaljhandelsförsäljningen innan alkohollagen trädde i kraft?

Nej Ja (Hur var den i så fall organiserad? Svar:

.....
.....
.....)

5 Har försäljning till ungdomar under 18 år kunnat konstateras av någon av tillsynsmyndigheterna (t.ex. kommunens alkoholhandläggare, fältassistenter, polismyndigheten eller länsstyrelsen) år 1997?

Nej Ja (Hur många gånger konstaterades detta? Svar:

6 Hur många gånger har kommunen meddelat varning eller försäljningsförbud enligt 7 kap 21 § alkohollagen sedan 1 januari 1996?

Svar:
.....

7 Märks någon skillnad i folkölskonsumtionen bland ungdomar (under 18 år) i kommunen efter alkohollagens ikraftträdande?

Konsumtionen har ökat kraftigt

Konsumtionen har ökat något

Konsumtionen är ungefär oförändrad

Konsumtionen har minskat något

Konsumtionen har minskat kraftigt

Eventuella kommentarer:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8 Eventuella övriga synpunkter angående detaljhandelsförsäljningen av öl klass II:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

② Hur fördelade sig serveringstillstånden inom kommunen på nedan angivna serveringstider den 1 september 1998?

- Före klockan 11.00
- Till klockan 24.00, eller tidigare
- Till klockan 01.00
- Till klockan 02.00
- Till klockan 03.00
- Till klockan 05.00, eller senare

③ Hur uppskattar ni gästernas genomsnittsålder på restaurangerna inom kommunen efter klockan 01.00? (Avser perioden för enkätens besvarande, dvs. hösten 1998.)

18-20 år 20-25 år 25-30 år 30-35 år 35-40 år Över 40 år

Eventuella kommentarer:
.....
.....
.....

④ Finns det någon uppgift om förekomst av restaurangrelaterat (inne på restaurangen eller i kön till restaurangen) våld inom kommunen, och hur detta fördelar sig tidsmässigt?

Svar:
.....

5 Vad är kommunens erfarenhet av tillsynsarbetet på restauranger med serveringstid efter klockan 01.00 med avseende på ordning och nykterhet?

Tydliga problem, t.ex. påtagligt hög berusning, oordning i form av krossat glas o.dyl.

Högljutt och livligt, men under kontrollerade former

Ingen märkbar skillnad mot tidigare på kvällen

Annat:

Eventuella kommentarer:

.....

.....

.....

6 Förekommer matförsäljning på restaurangerna inom kommunen

- efter klockan 01.00?

.....

- efter klockan 03.00?

.....

7 Eventuella övriga synpunkter angående serveringstiderna:

.....

.....

.....

.....

TILLFÄLLIG ALKOHOLSERVERING (7 KAP 5 § 1 ST)

På 1950-talet infördes en möjlighet att kunna servera alkoholdrycker i privata tillställningar av sluten karaktär mot ersättning utan att behöva anlita en restaurang med erforderliga rättigheter. Även vid vissa offentliga tillställningar fick alkoholservering bedrivas. I alkohollagen förtydligades denna möjlighet och de tillfälliga serveringstillstånden uppdelades i servering till allmänheten och till slutna sällskap. Antalet ansökningar och tillstånd har ökat dramatiskt de senaste åren. Även ett tillfälligt serveringstillstånd medför inköpsrätt av alkoholdrycker från vinagenter och bryggerier. Vid större kvantiteter innebär detta att kraftiga rabatter har kunnat erhållas framför allt från bryggerierna. Från restaurangbranschen har framförts att myndighetskontrollen och tillsynen över serveringen vid de tillfälliga tillstånden i praktiken är obefintlig och att den ekonomiska redovisningen är mycket oklar. Detta kan innebära att den tillfälliga serveringen konkurrerar med den etablerade restaurangbranschen på ojämlika villkor.

- ❶ Finns det några kommunala riktlinjer, t.ex. i det alkoholpolitiska programmet, för bedömningen av ansökningar om *tillfälliga* tillstånd?

Nej Ja (Vad anges, i så fall, om tillfälliga serveringstillstånd i riktlinjerna/
alkoholpolitiska programmet? Svar:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ② Hur många ansökningar om *tillfälliga* serveringstillstånd behandlade kommunen 1997 inom följande kategorier?

	Antal ansökningar	Antal avslag
- Slutna sällskap
- Allmänheten

- ③ Hur höga är ansökningsavgifterna för *tillfälliga* tillstånd för:

- Slutna sällskap
- Allmänheten

- ④ Hur sker kommunens genomsnittliga prövning och tillsyn för respektive kategori av *tillfälliga* serveringstillstånd?

- **Slutna sällskap** (fler än ett alternativ kan anges):

Kontroll av sökandens personliga vandel

Kontroll av sökandens ekonomiska skötsamhet

Kontroll av det slutna sällskapet, t.ex. föreningsstadgar, verksamhetsberättelse, medlemsförteckning, m.m.

Kontroll av lokalens beskaffenhet

Kontroll av störningsrisk

Kontroll av matutbud

Annan kontroll:

Tillsynsbesök (Uppskatta eventuell inspektionsfrekvens av det totala antalet beviljade tillstånd, t.ex. en tiondel, en hundradel, etc.:

- **Allmänheten** (fler än ett alternativ kan anges):

Kontroll av sökandens personliga vandel

Kontroll av sökandens ekonomiska skötsamhet

Kontroll av ändamålet med tillställningen, t.ex. om alkoholserveringen ingår i något (annat) sammanhang

Kontroll av lokalens beskaffenhet

Kontroll av störningsrisk

Kontroll av matutbud

Annan kontroll:

Tillsynsbesök (Uppskatta eventuell inspektionsfrekvens av det totala antalet beviljade tillstånd, t.ex. en tiondel, en hundraedel, etc.:

⑤ Eventuella övriga synpunkter angående *tillfälliga* serveringstillstånd:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ALKOHOLPOLITISKA OLÄGENHETER (7 KAP 9 §)

När alkohollagen trädde i kraft ersattes det kommunala vetot och behovsprövningen med att tillståndsmyndigheten skall göra en alkoholpolitisk bedömning där prövningen syftar till att förhindra uppkomsten av alkoholpolitiska olägenheter. Kommunerna rekommenderades också att i alkoholpolitiska program ange vilka kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om en servering kan orsaka alkoholpolitiska olägenheter till ledning för personer som avser att söka serveringstillstånd. Alla beslut om serveringstillstånd kan numera överklagas till domstol. Av domarna kan utläsas att det råder en viss osäkerhet om vad som menas med en alkoholpolitisk olägenhet. Flera kommuner har krävt åtgärder för att höja de alkoholpolitiska programmens rättsliga status samt förtydliganden av begreppet alkoholpolitiska olägenheter.

- ① Har kommunen antagit ett alkoholpolitiskt program? Ja Nej
- ② Vilka alkoholpolitiska olägenheter finns definierade i det alkoholpolitiska programmet, eller har av kommunen på annat sätt angivits som hinder för att meddela serveringstillstånd även om kraven i 7 kap 7 och 8 §§ alkohollagen är uppfyllda? (T.ex. närhet till skola, ungdomsgård, idrottsplats, trafikled eller känd missbruksproblematik, störningskänsligt område o.dyl.)

Svar:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

③ Hur många gånger under år 1997 har kommunen meddelat avslag på ansökningar om serveringstillstånd med hänvisning till 7 kap 9 § alkohollagen?

Svar/kommentar:

.....

④ Hur många av dessa beslut har överklagats till *länsrätten*, och vad blev utfallet i domstolen? (Medtag även domar som meddelats 1998 i ärenden som kommunen beslutade 1997.)

- Antal överklagade ärenden

- Antal ärenden där länsrätten ändrade kommunens beslut

Eventuell kommentar:

.....

.....

.....

⑤ Har kommunen haft några ärenden, där avslag meddelats med stöd av 7 kap 9 §, som avgjorts av *kammarrätten* 1997 eller 1998?

Svar/kommentar:

.....

⑥ Eventuella övriga synpunkter angående de kommunala alkoholpolitiska programmen och begreppet alkoholpolitiska olägenheter:

.....

.....